

Nordens sprog – nu med engelsk?

Af Henrik Gottlieb

Bente Selback og Helge Sandøy (red.): *Fire dagar i nordiske aviser. Ei jamføring av påverknaden i ordforrådet i sju språk-samfundn.* Oslo: Novus 2007. 174 sider. NOK 185,00.

Denne bog indgår i en serie på 10 udgivelser om tilstanden i de nordiske sprogsamfund hvad angår brugen af de såkaldte importord – herunder ikke mindst engelske låneord. Den første bog i serien, *Med 'bil' i Norden i 100 år*, udkom i 2003 og blev anmeldt her i *Budstikken* sidste år (Kierkegaard 2007). I denne nye udgivelse sammenligner forskningsprojektets norske deltagere en række nordiske dagblades sprogbrug på udvalgte dage med 25 års mellemrum: i 1975 og i 2000. Fokus er på forekomsten og arten af de importord som efter 1945 er optaget i hvert af de syv nordiske sprogsamfund (inkl. det finlandssvenske). Ifølge denne undersøgelse finder vi tre gennemgående træk i de syv nordiske sprogsamfund:

- 1) Henvend 90 % af importordene stammer fra engelsk,
- 2) i annoncer er der 3–5 gange så mange importord som i redaktionel tekst, og
- 3) importord er hyppigere i de nyere tekster (fra 2000) end i de ældre (fra 1975).

I Norden optræder begrebet *importord* første gang i Erik Hansen og Jørn Lunds *Kulturens Gesandter* fra 1994 (s. 32–33), hvor ordet – typisk for nydannelser – af skribenterne sættes i anførselstegn. Med det foreliggende nordiske forskningsprojekt, hvis ankermand har været professor Helge Sandøy fra Uni-

versitetet i Bergen, og hvis officielle, nynorske navn er “Moderne importord i språka i Norden”, har ordet nu opnået almen udbredelse blandt fagfolk i Skandinavien. Men danskerne har endnu ikke taget udtrykket *importord* til sig, skønt ordet – trods sin noget merkantile klang – langt bedre end gloserne *låneord* og *fremmedord* præciserer hvad det handler om. Dansk og andre sprog ‘låner’ jo ikke ord fra andre sprog: Enten beholder man disse ord og tilpasser – i større eller mindre grad – deres stavning, bøjning, udtale og betydning til lokale forhold, eller også glider ordene efter nogen tid ud af sproget. Hvis de for alvor indgår i sproget – hvad importordene fra denne undersøgelse typisk gør – opleves de ikke længere af sprogbrugerne som ‘fremmede’, og derfor er også betegnelsen *fremmedord* uheldig når det drejer sig om sådanne ord. Tænk bare på så almindelige ord som *tv*, *internet* og *printer*. De er hverken lånte eller fremmede, men fuldt integrerede. Til gengæld er masser af importord – herunder *service*, som man nu i Norge (dog ikke uden sværdslag) har fået dubleret med staveformen *sørvis* – ikke medtaget i undersøgelsen. Ord som *service* er simpelthen for gamle til at komme i betragtning, uanset at sådanne ord åbenbart stadig kan skabe debat. Det er derfor diskutabelt hvorvidt det har været hensigtsmæssigt at ignorere alle importord fra før 1945 i denne store undersøgelse.

Bogen indledes med et fælles oversigtskapitel om avissprog og importord, efterfulgt af ét kapitel for hvert af de undersøgte sprogsamfund: islandsk, færøsk, norsk, dansk, sverigesvensk, finlandssvensk og

finsk, alle skrevet af Bente Selback. De to sidste kapitler er hhv. en opsummering af undersøgelsen, hvor man sammenligner avissproget i Norden, og en jævnføring af projektet med tidligere nordiske studier. Intetsteds henvises der til undersøgelser uden for Norden, skønt forholdene i bl.a. de nederlandske og tyske sprogsamfund kunne være af stor interesse i denne forbindelse.

Jeg vil nedenfor gennemgå undersøgelsens styrker og svagheder samt resultaterne for de enkelte nordiske lande, hvorefter jeg vil gå mere i dybden med den danske del af undersøgelsen.

Hvad måler undersøgelsen, og hvor sikre er dens konklusioner?

Bogens undertitel er, oversat til dansk: 'En sammenligning af påvirkningen af ordforrådet i syv sprogsamfund'. Og er det så det vi får? Både ja og nej. Som i enhver anden videnskabelig undersøgelse er der to skær som man skal krydse på sin vej til målet:

1. Det man *reelt* undersøger skal være det man *påstår* man undersøger, og
2. ens konklusioner skal udelukkende hvile på ens resultater – ikke på ens overbevisning.

Hvis ikke disse elementære forudsætninger er opfyldt – hvad man desværre ofte ser i (sprog)videnskabelige værker – er undersøgelsen og dens slutninger ikke meget værd. Man ender med enten et stykke rutinearbejde, hvor forfatterne blot omformulerer deres forestillinger fra før de gik i gang med undersøgelsen, eller – mere ærligt – med en konklusion uden kant, præget af diverse undskyldninger og forbehold. Klarer denne nordiske undersøgelse så skærene?

1. Hvad angår den første forudsætning, har man med held fået gennemført sammen-

lignelige delundersøgelser i de syv sprogsamfund; noget af en bedrift – og sandelig en sjælden foreteelse inden for sprogvidenskaberne. Man undersøger altså 'det samme', nemlig omfanget af importord i skriftsproget i Norden (s. 9), på den samme måde i de syv sprogsamfund. Men ved udelukkende at granske dagbladene opnår man ikke et fulgyldigt billede af omfanget af importord i et sprog; for eksempel vil en række af talesprogets udråbsord (som fx *shit* og *fuck*), sætningsindledere (fx *anyway*) og spørgsmål (*okay?*) ikke blive belyst. Og når man – som det fremgår af undertitlen på bogen – ønsker at se på sproglig påvirkning (ikke mindst fra engelsk), kan det undre at man har udelukket samtlige elektroniske medier. Hvis man endelig vil nøjes med trykte kilder, kunne man med fordel have inddraget ugeblade, fagblade og specialtidsskrifter – en række meget læste medier der ville være velegnede til at belyse netop importordenes rolle i de nordiske sprog.

2. Mens der næppe kan rejses tvivl om lodigheden af undersøgelsens samlede konklusioner (som blev ridset op i de tre punkter i indledningen til denne anmeldelse), skinner det i øjnene at mange delresultater hviler på et for spinkelt grundlag. Man har simpelthen alt for få tekster med i de enkelte kategorier. Et enkelt eksempel: I 1975 havde man for finlandssvensk samlet så lidt tekstmateriale inden for 'annoncer for teknik' at denne kategori så ud til at indeholde procentvis færre importord i 2000 end i 1975; en mildest talt usandsynlig udvikling for netop denne genre, og noget der da også tages forbehold for i bogen (s. 113–114). I en tid hvor undersøgelser af denne art i stigende grad bygger på, eller inddrager, søgninger på internettet og i elektroniske tekstsamlinger (herunder tekstkorpora som *Korpus DK*) på op til flere hundrede millioner løbende ord,

er det ærgerligt at et så ambitiøst projekt som dette lader sig nøje med tekstmængden i 12 aviser pr. sprogsamfund, for dansk endda kun 6: tre numre fra 1975 og tre fra 2000. Det er svært at generalisere på så snævert et grundlag – ligesom det er et problem at alle tekster er 'håndlæst' af de forskellige forskere, som i hvert enkelt tilfælde skulle afgøre om et givent ord var et importord eller ej. Som det indrømmes i indledningen, er det "vanskeleg å sikra at ein har fått med seg absolutt alle døma på moderne importord" (s. 14).

Om formidlingen af resultaterne

Så vidt undersøgelsens mål, midler og udsigelseskraft. En anden ting som mere skyldes formidlingen af undersøgelsen end det rent forskningsmæssige, finder man i præsentationen af de fundne data. Nu er det temmelig elementært at hvis man vil sammenligne omfanget af et fænomen over tid, skal man se på sammenlignelige størrelser. Hvis man i 2008 vil se på hvor godt danskere taler engelsk, er det meningsløst uden videre at sammenligne de danskere der er født i fx 2000, med dem der er født i 1975. Den første gruppe har ikke haft engelsk i skolen endnu, mens den sidste gruppe er voksne der alle behersker engelsk i nogen grad. Hvis man ud fra en sådan 'undersøgelse' ville påstå at engelskkundskaberne nu er dalende i befolkningen, ville man med god grund ikke blive taget alvorligt.

Men det er just en sådan type sammenligning man i første omgang foretager i denne bog. Man sammenligner nemlig for hvert sprogsamfund forekomsten af importord optaget efter 1945 i hhv. 1975 og 2000. Det vil sige at man sammenligner ordstof der er opsamlet i løbet af 30 år, med stof der har haft 55 år til at indgå i sproget. En rimeligere metode ville fx have været at sammenligne

På godt dansk

deadline tidsfrist, afleveringsfrist

exit poll udgangsmåling, valgstedsmåling/-prognose

flipover stativblok, demonstrationsblok

hate speech hadsk tale, hadetale

i hjertet af (*in the heart of*) i midten af, midt inde i

peer review fagfællebedømmelse

peer reviewed fagfællebedømt

roadpricing kørselsafgift, bompenge

second opinion ny vurdering, omprøvning

workshop arbejdsseminar

Flere ord:
www.modersmaalet.dk/paadansk

(Forslag sendes til
post@modersmaalet.dk).

flipover = stativblok

de forudgående 30 års påvirkning af sprogene og altså jævnføre importord fra perioden 1945–1975 med dem fra årene 1970–2000, “men det ville ha komplisert arbeidet vårt for mye” (s. 148). Nuvel, men hvis man ikke har kunnet finde ud af at sætte to forskellige tidsgrænser for optag af importord, kunne man i det mindste for hvert sprog have gjort tydeligt opmærksom på (mis)forholdet, men det er ikke sket. Ganske vist nævnes det i bogens konkluderende kapitel at man har “oversett tidsdimensionen” (s. 146) og følgelig tager den i betragtning, men ligesom i tidligere publikationer i denne serie får man ikke undervejs gjort det klart for læseren hvad konsekvensen af 1945-skæringsåret er.

Denne udeladelsessynd ses tydeligt i presseomtalen af projektet. Ved en søgning på ordet *importord* i *Infomedia*, det over 5 milliarder ord store danske digitale arkiv over avis- og andre medietekster gennem de seneste årtier, finder man blandt de (kun) 14 artikler hvori ordet forekommer, to omtaler af dette nordiske projekts resultater, og i begge tilfælde tager journalisterne fejl mht. tidsdimensionen.

Den ene skriver (i *Kristeligt Dagblad*, 14.01.2005): “I 1975 brugte danskerne 41 engelske låneord pr. 10.000 ord. I 2000 var andelen tredoblet til 122.” Forkert! For det første undersøger *Importord i Norden* alle (nyere) låneord, ikke kun de engelske, og for det andet har journalisten ladet sig lokke til at sammenligne de to uens perioder. Havde man indregnet denne forskel og altså set på hvor mange ord det drejer sig om pr. tiår, ville læseren have fået disse tal: 14 ord pr. tiår i 1975 og 22 ord pr. tiår i 2000; altså en stigning på ca. 50 %, ikke en tredobling.

Den (eneste) anden journalist der omtaler undersøgelsesrækken, er som nævnt også galt på den; igen ansporet af en upræcis fremstilling i bogen, interessant nok formid-

let gennem en norsk forskers (loyale) omtale af projektet (Uri 2006: 157). Anmelderen skriver (i *Weekendavisen* 05.05.2006), at “fakta er, at fra Anden Verdenskrig til 1975 var væksten af engelske importord i avismateriale 0,3 procent. I perioden 1975 til 2000 var væksten 1,19 procent.” Bortset fra at journalisten ikke magter at skelne mellem vækst og forekomst, er der her igen tale om en voldsom forstørrelse af ‘problemet’ med de udenlandske ord der indgår i de nordiske sprog.

Når det er sagt, står det tilbage at bogens syv delundersøgelser alle peger på at vi i Norden i dag bruger flere importord end tidligere – en naturlig følge af den stigende internationalisering, som ikke mindst de små og velfungerende samfund i Norden i øvrigt har stor glæde af.

Bogen og det nordiske projekt

Bogen er på sin vis en lakmusprøve på det nordiske sprogfællesskab, idet den er skrevet på nynorsk, så selv i det kapitel der omhandler den danske del af undersøgelsen, skal læseren altså kunne takle fx denne omtale af en kendt formiddagsavis: “Ekstra Bladet er ei tabloidavis som vert seld i laussal” (s. 67). Her er det da betryggende at vi i hvert fald straks forstår anglicismen *tabloid*.

Og hermed berører vi også et ømt punkt hos enhver nordisk sprogrøtter: Jo mere hvert enkelt sprogsamfund gør sig umage med at tilpasse eller erstatte importord, noget som deltagerne i dette forskningsprojekt er tilhængere af, des større bliver afstanden mellem de nordiske sprog. Som flere undersøgelser tyder på (se bl.a. Gooskens 2007), bliver det stadig sværere for skandinaver at forstå hinanden – med det resultat at ‘risikoen’ for at folk slår over i engelsk, stiger. Og hvor fikst er det egentlig at man i Norden har seks forskellige glosor for det

som på engelsk hedder en *computer*? Som nævnt i anmeldelsen af en tidligere bog i denne serie (Kierkegaard 2007: 13) hedder det på dansk *computer*, på norsk *datamaskin* og på svensk *dator* (hvad der let fører til fejltolkning hos en dansker), mens islandsk har konstrueret det komplet uforståelige *tölva*, hvor færøsk har *telda* og finsk *tietokone*.

Resultaterne for de øvrige sprog

Islandsk: Dette sprogsamfund er kendt som Nordens mest puristiske; de fleste importord bliver her erstattet af hjemlige konstruktioner eller forvandlet til ukendelighed. Og islandsk er da også det af de undersøgte sprog der opviser de laveste procenttal for importord: I år 2000 var der således kun 87 importord (inkl. danismer) pr. 10.000 løbende ord i de undersøgte annoncer, mens tallet for den redaktionelle tekst var helt nede på 12 ord, altså 0,12 %. For hele det islandske materiale fra 2000 blev resultatet **0,21 %**.

Færøsk: På Færøerne er man kun ca. halvt så puristisk som i Island: Her finder man nemlig i 2000 en frekvens på 102 importord pr. 10.000 løbende ord i annoncerne, mod 20 i det redaktionelle stof – et gennemsnit for hele materialet fra dette år er på **0,63 %** importord.

Norsk: Dette sprog, som almindeligvis betragtes som Skandinaviens mest puristiske, kommer overraskende ud af undersøgelsen med den højeste forekomst af importord. Hvad angår annoncestoffet hedder det endda, noget overdrevet (s. 65): “Mengda av importord er nesten femdobla frå 1975 til 2000”. De reelle tal er imidlertid, for redaktionel tekst, en udvikling fra 21 til 88 ord pr. 10.000 ord, mod en vækst fra 53 til 193 ord pr. 10.000 for annoncerne, således at der i

2000 i hele materialet var et gennemsnit på 138 importord pr. 10.000 løbende ord, mod kun 29 i 1975. Og hertil kommer at forfatterne igen ‘glemmer’ at man sammenligner en 30-årig proces med en der har stået på i 55 år. Renset for forskellene mellem de to perioder er der tale om en stigning for annonceteksterne på ‘kun’ 98 %, mens det redaktionelle stof indeholder 129 % flere nye importord – altså ganske langt fra en reel fire- eller femdobling. Men alligevel ligger norsk langt over de små nordatlantiske sprogsamfund: I 2000 udgjorde importordene **1,38 %** af alle avisordene – næsten 7 gange så stor en andel som den vi så i Island.

Sverigesvensk: Her finder vi samme tendens som i norsk: Den redaktionelle tekst udviser en stigning fra 33 til 70 importord pr. 10.000 ord, mens annoncerne hopper fra 91 til 217 ord pr. 10.000. Det samlede tal for 2000 er 132 ord pr. 10.000, eller en frekvens på **1,32 %** – en anelse lavere end den norske. Interessant er det her at annoncer inden for kategorien ‘teknikk’ (som bl.a. omfatter alskens elektronik og også i de andre sprogsamfund scorer højt) her indeholder hele 8 % importord, formentlig næsten udelukkende af engelsk herkomst.

Finlandssvensk: Her indrømmer forfatterne at datamængden er lige lovlig begrænset, men resultatet minder om det svenske i Sverige – blot med en endnu mere markant udvikling i annoncesproget: Hvor man i 1975 for redaktionel tekst havde 32 og for annoncer 47 importord pr. 10.000 løbende ord, var tallene i 2000 hhv. 68 og 241 ord. Hvor annoncerne i 1975 altså bød på ca. halvanden gang så mange importord som den redaktionelle tekst, optrådte importordene næsten fire gange hyppigere i annoncer end i resten af avisteksterne i 2000. Det samlede resultat

for 2000 blev 86 importord pr. 10.000 ord, altså **0,86 %**.

Finsk: Her er vi ikke alene ude af det germanske sprogfællesskab, men finsk er som bekendt ikke engang et indoeuropæisk sprog, hvorfor man – pga. den store afstand mellem finsk og engelsk – kunne forvente en lavere andel af importord i avisteksterne. Det viser sig at holde stik, i hvert fald når man sammenligner med de skandinaviske nabolande, selv om udviklingen er ganske dramatisk: Hvor finsk i 1975 havde hhv. 6 og 35 importord pr. 10.000 løbende ord, var de tilsvarende tal i 2000 35 og 107. I dette kapitel glemmer forfatteren at give os det samlede tal for 2000, men ifølge min egen beregning må det antages at udgøre omkring 44 importord pr. 10.000 ord, altså ca. **0,44 %**.

Resultaterne for dansk

I bogens kapitel 5 gennemgår hovedforfatteren, Bente Selback fra Universitetet i Bergen, den danske del af undersøgelsen. Som sagt består det danske materiale kun af i alt 6 aviser, nemlig *Ekstra Bladet* fra 3. september 1975 og 9. september 2000, *Politiken* fra 6. september 1975 og 9. september 2000 og *Århus Stiftstidende* fra 8. september 1975 og 11. september 2000. Selback konstaterer indledningsvis at importord i de undersøgte numre af løssalgavisen *Ekstra Bladet* optræder mere end dobbelt så hyppigt som i de to abonnementsaviser, men indrømmer samtidig at materialet er for lille til at man kan konkludere at denne forskel er reel snarere end tilfældig – et problem der jo præger adskillige aspekter af undersøgelsen.

Som læserne formentlig ved, bliver danskere af andre nordiske sproginteresserede betragtet som mere tolerante – nogen vil sige ukritiske – mht. brugen af låneord, ikke

mindst anglicismer. Det overrasker da også forfatteren at frekvensen af importord i dansk er lavere end tallene for både svensk og norsk (s. 68), selv om det nævnes at forklaringen kan ligge i at der er relativt færre annoncer i de danske aviser (s. 71). Stigningen for avisstoffet under ét i løbet af de 25 år er dog betragtelig: fra 39 til 117 importord pr. 10.000 løbende ord. Men stadigvæk: Frekvensen for år 2000, nemlig **1,17 %**, er en del lavere end det norske tal på 1,38 % og svenskernes 1,32 % (se ovenfor).

I de danske aviser er der, som vi så det ved de andre sprogsamfund, mange flere importord i annonceteksterne end i de redaktionelle artikler: I 2000 var hhv. 270 og 82 importord pr. 10.000 løbende ord. Importordene stod altså mere end tre gange så tæt i annoncerne som de gjorde i det redaktionelle stof i de tre danske aviser fra 2000. Og så betror forfatteren endda læseren af det danske kapitel at rent engelsksprogede annoncer ikke er talt med i undersøgelsen – en noget uheldig disposition når formålet med undersøgelsen faktisk er at indkredse (danske) avisers brug af udenlandske – læs engelske – ord.

Et element i undersøgelsen som jeg hidtil ikke har omtalt i denne anmeldelse, er importordenes herkomst. Det skyldes dels at billedet overalt er næsten det samme; omtrent 90 % af såvel forekomster som leksemer, altså de enkelte gloser, stammer fra engelsk. En anden årsag er at jeg stiller mig skeptisk over for forskernes evne til præcist at bestemme det 'eksporterende' sprog. Forfatterne beskriver ikke i detaljer hvordan de når frem til at et ord er fx fransk eller engelsk, men det danske kapitel giver læseren en mistanke om at etymologien halter. Bente Selback nævner nemlig i alt tre eksempler på spanske importord i dansk (*bossanova*, *reggae* og *salsa*), men kun det sidste af dem stam-

mer faktisk fra spansk: Både *Nudansk Ordbog med etymologi* og *New Oxford Dictionary of English* slår fast at de to første kommer fra hhv. portugisisk og (jamaicansk) engelsk. Det vil derfor næppe heller være forsvarligt at sætte lid til de enkelte delundersøgelers kategorisering af ord som enten anglicismer eller internationalismer – en skelen der selv i de sikreste hænder er yderst vanskelig at gennemføre.

Med hensyn til hvilke stofområder i de danske aviser der rummer flest importord, erkender Selback at forskergruppens hypoteser ikke holdt stik. Genrer som ledere og kronikker viste sig at indeholde færre importord end resten af avisen, ikke (som forventet) flere. Til gengæld overrasker det ingen at ungdomsstoffet var stærkt præget af importord, med en frekvens på 6,38 %, mens sportsstoffet lå lavest af alle emner, nemlig på kun 0,37 %. Det sidste tal overrasker til gengæld forfatteren, der ærligt nok tilskriver det påfaldende lave tal den kendsgerning at “ein del af sportsterminologien er fra tida før 1945”. Atter en selvpåført skævhed som kunne være undgået hvis man ikke havde lagt sig fast på året 1945, hvor man i Skandinavien allerede havde oplevet en tydelig påvirkning fra engelsk i henved 100 år.

Et interessant delresultat i den danske undersøgelse er at det inden for annoncestoffet er stillingsannoncerne der udviser den største stigning i forkærligheden for importord – noget som de fleste danskere vil nikke genkendende til. Hvor de danske aviser i 1975 kun havde 0,26 % importord i disse annoncer, var tallet i 2000 nået helt op på 3,71 %, altså en stigning på 1327 %.

Opsummering af hele undersøgelsen

I sit opsummerende kapitel sammenligner Helge Sandøy folks forestillinger om de nordiske sprogsamfunds indstilling til udenland-

ske låneord, specielt med hensyn til om udenlandske ord erstattes af hjemlige eller ej. Det viser sig, lidet overraskende, at danskerne af alle – inklusive os selv – opfattes som de mest tolerante, eller mindst puristiske, i Norden. Men som tidligere nævnt viser det sig samtidig at nordmændene, som alle anser for skrappere sprogrøgttere end både svenskere og danskere, faktisk er særdeles glade for importord: “På ordplanet er norsk minst puristisk og ikkje mest.” (s. 153).

I en række oversigtstabeller præsenteres undersøgelsens resultater for alle sprogene under ét. Med undtagelse af islandsk, hvor ‘kun’ 71 % af forekomsterne af importord (i redaktionel tekst) blev registreret som anglicismer, udgjorde de engelske låneord mellem 85 % og 92 % af importordene i de nordiske sprogsamfund. På andenpladsen kom internationalismene, som sagt en vanskeligt definerbar gruppe (hvad de meget forskellige tal for denne kategori da også peger på) med mellem 1 % (for islandsk) og 10 % (for dansk) af importordene. Sprog som fransk, tysk og spansk tegner sig hver kun for ca. 1 % af importordene i de fleste sprogsamfund.

Bogen præsenterer (på side 141) en tabel med de 30 mest frekvente importord for hvert af de syv sprogsamfund, og den danske kolonne rummer – bortset fra møntfoden *euro* – næsten udelukkende anglicismer. Skønt nogle af disse, selv om det ikke fremgår af tabellen, kan være kategoriseret som ‘internationalismer’, skyldes deres succes i dansk givetvis engelsk mellemkomst. Eksempler på dette er ord som *center*, *festival* og *album*. I tilknytning til mine tidligere bemærkninger til undersøgelsens skæringspunkt i 1945 kan det i øvrigt undre at ordene *projekt* og *fokus* optræder på listen. Begge ord har været brugt i dansk længe før anden verdenskrig, og de ses ikke at optræde i moderne tekster med en væsentligt ændret betyd-

ning – noget der kunne have forsvaret deres optagelse i dette selskab af nyere importord.

Ser man på de enkelte ordklasser, viser det sig – helt i tråd med andre undersøgelser – at substantiverne udgør den altdominerende kategori: I gennemsnit er 89,5 % af alle forekomsterne af importord i den redaktionelle tekst i de undersøgte nordiske aviser substantiver. Adjektiver udgør 7,2 %, mens verberne er nede på 2,8 % og adverbierne på 0,4 %. Sandøy jævnfører disse tal med de enkelte ordklassers hyppighed i norske tekster, og mens adjektivernes andel af forekomsten af importord svarer til deres andel i sproget som helhed, er det slående at se hvordan de begrebstunge substantiver dominerer blandt importordene, hvor både verber, præpositioner og andre ordklasser er stærkt underrepræsenterede.

I tabellen nedenfor har jeg sammenlignet undersøgelsens danske og norske tal for forekomsten af de forskellige ordklasser blandt importordene med tallene for det samlede ordstof i norske prosatekster.

Bemærk her det nærmest fuldstændige sammenfald af de danske og de norske tal for importordene. Denne ensartethed tyder på at undersøgelsens resultater, trods mine tidligere kritiske bemærkninger, i hvert fald på dette område står til troende. Før man sammenligner tallene for importordene med tallene for samtlige løbende ord i norske tekster, bør man dog være opmærksom på

den skævhed der kan ligge i Sandøys kategori ‘andre ordklasser’. Forfatteren nævner ikke hvilke typer ord han har henvist til denne (rigeligt store) restkategori, men man kan gætte på at der her bl.a. gemmer sig en del navnestof. Og netop de udenlandske navne, herunder varemærker, er jo yderst hyppige i moderne tekster. Derfor kan det ærgre at hverken personnavne som Brian (Mikkelsen) eller produktnavne som Apple tilsyneladende er medtaget i undersøgelsen. Det ville have kunnet skabe et bedre grundlag for sammenligningerne mellem importord og ikke-importord i teksterne i Norden.

Men når det er sagt, er der ingen tvivl om at Sandøy har ret når han fremhæver det logiske i ‘overrepræsentationen’ af substantiver blandt importordene: “Importorda kjem altså i stor grad till oss saman med konkrete og abstrakte ‘nyheiter’” (s. 139–140). Og det er jo netop de indholdstunge substantiver der dominerer i skriftlig (journalistisk) sprogbrug. Derfor vil importord altid have relativt større vægt i en tekst end ikke-importordene, hvoraf henvend halvdelen er rene funktionsord, herunder præpositioner, artikler og pronominer.

Et tilfældigt eksempel fra den danske presse, hvor et importord figurerer i overskriften og spiller hovedrollen i artiklen, er den 309 ord lange historie “Roadpricing et slag i luften”, som man kunne læse i *Vejle Amts Folkeblad* 25. juni 2008. Der var kun tre

Ordklasse	Importord i danske tekster	Importord i norske tekster	Alle ord i norske tekster
Substantiver	88,6 %	88,4 %	22,6 %
Adjektiver	8,0 %	7,7 %	8,2 %
Verber	3,2 %	3,7 %	20,8 %
Adverbier	0,1 %	0,1 %	7,4 %
Interjektioner	0,1 %	0,1 %	0,2 %
Præpositioner	-----	-----	14,8 %
Andre	-----	-----	26,1 %

importord i artiklen (alle anglicismer), hvoraf *roadpricing* forekom 6 gange, de to andre kun én gang hver. Alle tre ord var substantiver, og det mest 'substantielle' var selvfølgelig overskriftens temaord. Selv om hele artiklen således er præget af et angelsaksisk bud på en (dansk) trafikpolitik, bliver importordsandelen alligevel så relativt beskedent som 2,6 %. Men det er jo ikke mængden der gør det; det er tyngden – og dén har mange af de nye importord.

Hele 6,4 % af ordene i de danske avistekster med ungdomsstof er importord (s. 144); det højeste delresultat for redaktionelt stof i samtlige syv sprogsamfund. Generelt er det de 'kedelige' stofområder der må nøjes med de laveste forekomster af importord: Mens kategorierne 'underholdning' og 'fritid' i de nordiske aviser således i snit har hhv. 1,12 % og 0,70 % importord, er 'lokalstof' og 'personalia' (herunder nekrologer) bundskrabere med hhv. 0,29 % og 0,16 % importord.

Sin sammenfatning af hele undersøgelsen afslutter Helge Sandøy med nogle interessante betragtninger i forbindelse med det tilsyneladende paradoks at det også sprogligt meget selvbevidste norske samfund ser ud til at være det mest importordsafhængige i Norden. Han konstaterer åbent, at "vi trulig har for dårlig greb om å beskrive dei kulturelle endringane som går saman med ordforrådet" og funderer over om fx "oljeindustrien i Norge har verka inn spesielt", men indrømmer at der ikke foreligger gode data man kan sammenligne med (s. 153). Man kan kun give ham ret i at der her ligger en væsentlig forskningsopgave og venter.

Hvor denne bogs forskningsprojekt – ligesom næsten alle andre nordiske før det (glimrende gennemgået af Anne-Line Graedler i bogens sidste kapitel) – stadig fokuserer på ord, er der efterhånden et akut behov for at undersøge såvel den semantiske

som den syntaktiske påvirkning som dansk og de andre nordiske sprog i disse år får fra 'eksportsprog', selvfølgelig først og fremmest engelsk (jf. diskussionen i Gottlieb 2004). Men indtil sådanne undersøgelser af sprogets dybere lag finder sted, må vi glæde os over denne omfattende serie, *Moderne importord i språka i Norden*, hvis tredje udgivelse jeg hermed kan anbefale.

Endnu en bog i denne skriferække, *Udenlandske eller hjemlige ord?*, der ser nærmere på forholdet mellem brugen af importord og afløsningsord i Norden, vil blive anmeldt i næste nummer af *Budstikken*.

Henrik Gottlieb

Referencer

- Becker-Christensen, Chr. (hovedredaktør) (2000): *Nudansk Ordbog med etymologi*. København: Politikens Forlag.
- Gooskens, Charlotte (2007): Hvad forstår unge svenskere og nordmænd bedst – engelsk eller dansk?. I: *Budstikken : Nyt om dansk-nordisk sprog og sprogrøgt*, 4/2007, 6–11.
- Gottlieb, Henrik (2004): Danish Echoes of English. I: *Nordic Journal of English Studies*, Vol. 3, No. 2, 39–65.
- Hansen, Erik & Jørn Lund (1994): *Kulturens Gesandter. Fremmedordene i dansk*. København: Munksgaard.
- Kierkegaard, Arild Hald (2007): Til forsvar for Nordens sprog. I: *Budstikken : Nyt om dansk-nordisk sprog og sprogrøgt*, 2/2007, 12–18.
- Korpus DK*: <http://ordnet.dk/korpusdk>
- Pearsall, Judy (hovedredaktør) (1998): *New Oxford Dictionary of English*. Oxford: Oxford University Press.
- Uri, Helene (2006): *Hvad er sprog*. Oversat fra norsk af Ole Thornye. København: Akademisk Forlag.